

Tertiodecimo dictum est (vel paruitas rei) quia furari quod parum, vel quasi nihil ualet, est ueniale.

Quartodecimo dictum est (vel dispensatio iusta) quia hæc semper excusat, vt de uoto dicitur.

Quintodecimo & ultimo, dictum est (si iusta causa non excusat) quia causa rationalis a transgressione legis humanæ semper excusat, saltem a mortali, ita si legislator adesset, tunc dispensaret. Ex quibus omnibus colliguntur hæc distinctiones.

Prima distinctio inter peccatum mortale, & veniale est per se: & est hæc. Omne illud quod fit contra præcepta Diuina, Naturalia, Ecclesiastica, & contra leges humanas, est peccatum mortale ex genere, & propria natura: vt colligitur ex secundo, tertio, & quarto dicto. Hinc sequitur, quod facere contra uota, Promissiones, Obligationes iuratas, uel quando a superiore præcipitur in uirtute obedientiæ: tunc est peccatum mortale: quia huiusmodi faciunt sibi legem.

Peccatū ueniale est præter ista, ut dictum est supra, pro ut in exemplo manifestari potest. Verbi gratia, Ecclesia præcipit ieiunari in uigilijs, qui facit contra, non ieiunando, peccat mortaliter: quia contra præceptum Ecclesiæ. Sed qui ieiunat, & non obseruat modum, quem Ecclesia intendit, scilicet hora determinata, cum parsimonia in cibo, ut caro maceretur, & huiusmodi, non facit contra præceptum, sed præter: unde qui horam anticiparet, uel postponeret paulisper sine necessitate: aut collationem ferotinam, uel potum aliquantulum immoderate faceret, uel aliquantulum lautè comederet, & huiusmodi, peccaret uenialiter, ex proprio genere. Præterea clerici in sacris, Religiosi, & Religiosæ professi, tenentur ex præcepto Ecclesiæ, singulis diebus officium recitare: qui uia die officium dimiserit, peccabit mortaliter, quia contra præceptum facit: sed qui officium recitat, sine tamen attentione, & deuotione, extra debitam horam, & loco conuenienti, & cum quibusdam alijs imperfectionibus, peccat uenialiter; quia non contra, sed præter præceptum facit, id est non ad intentionem præcipientis, uerum cum istis imperfectionibus quandoque mortaliter peccamus, ut inferius dicitur. Et sic de alijs dicendum est.

Secunda distinctio est. Quædam sunt peccata uenialia ex proprio genere, & per se: quæ tamen ex causa efficiuntur mortalia, & hoc fit multis modis.

Primo quando fit aliquid contra conscientiam dictantem, uel dubitantem esse peccatum mortale, quod de se non est tale: ut colligitur ex sexto dicto. Exemplum, dicere mendacium iocosum, sine proximi offensione, est de se ueniale: qui autem hoc dicendo, crederet, aut dubitaret esse mortale, peccaret mortaliter, propter conscientiam erroneam, quam habet. Item dicendo, poterit di Dio, può far Dio, al sangue di Dio, & simile, regulariter loquendo, sine necessitate, esset ueniale: qui autem hæc dicendo crederet, se blasphemare, peccaret mortaliter. Hic nota, quod ut aliquis peccet mortaliter hoc modo, non sufficit, ut conscientia dicat illud esse solummodo peccatū, sed esse mortale, & si dicat esse ueniale, erit ueniale: nec sufficit ut conscientia dubitet in generali, sed in speciali de re, circa quam erit peccatum. Verbi gratia, qui dubitat in genere, diebus festis non debere negotiari, deinde exigit nummos a suo debitore, non est cur debeat condemnari ad mortale: sed dubitans circa aliquod speciale, scilicet informare aduocatatum super causam litis die festo, esse mortale, deinde informat, peccat mortaliter sine dubio. Non est mortale facere contra aliquod, de quo solum scrupulus habetur, quod sit tale.

Secundo, quando adest contemptus, ut colligitur ex septimo dicto, puta quā-

19  
Peccatum mortale ex propria natura quando est.  
Peccatum mortale ex propria natura quando est.

20  
Peccatum quando est mortale ex causa ratione conscientia erronea.

Nota.

Secundo modo fit